Het verlangen, in vrede te leven . . .

MS Op 4 april van dit jaar herdenkt de Noordatlantische verdragsorganisatie het heuglijke feit dat zij vijfendertig jaar geleden in Washington het levenslicht aanschouwde. Het ondertekenen van het desbetreffende verdrag door de twaalf zich aaneensluitende Europese en Noordamerikaanse staten betekende een niet mis te verstaan antwoord op de steeds ernstiger dreiging die zich manifesteerde als gevolg van het neo-imperialistische machtsstreven van de Sovjet-Unie. Die bondgenoot uit de Tweede Wereldoorlog, die zich tegen wil en dank in het verfoeide kapitalistische kamp had moeten ophouden, had zijn militaire potentieel niet — zoals de Westelijke geallieerden hadden gedaan — drastisch gereduceerd nadat het Derde Rijk was ten onder gegaan, maar had integendeel de sterkte en omvang daarvan gehandhaafd, zo niet uitgebreid. Aan de directe of indirecte druk die daarmee op de aangrenzende naties kon worden uitgeoefend, waren de Oosteuropese staten de ene na de andere bezweken. En lange tijd had het ernaar uitgezien dat Lenins voorspelling van de onafwendbare ondergang van het decadente kapitalisme de vervulling nabij was. In die benarde situatie was het daarom alleszins begrijpelijk dat de Westeuropese landen, die kennelijk de volgende slachtoffers zouden moeten zijn van Moskou's salamitactiek, zich zo hecht mogelijk aaneensloten om gezamenlijk de onontbeerlijke macht te ontwikkelen die slechts door eendracht kan worden geproduceerd. Verheugend was het dat de Verenigde Staten en Canada bereid waren extra gewicht in de schaal te leggen: de Europese naties, uitgeput door oorlog en bezetting, waren aanvankelijk veel te zwak om zich met succes te kunnen verdedigen, terwijl dat toch het hoofddoel moest zijn. De Preambule van het Noordatlantische verdrag laat daarover geen twijfel bestaan, en verwoordt duidelijk waarom het ging:

The Parties to this Treaty reaffirm their faith in the purposes and principles of the Charter of the United Nations and their desire to live in peace with all peoples and governments. They are determined to safeguard the freedom, common heritage and civilization of their peoples, founded on the principles of democracy, individual liberty and the rule of law. They seek to promote stability and well-being in the North Atlantic area. They are resolved to unite their efforts for collective defence and for the preservation of peace and security. They therefore agree to this North Atlantic Treaty . . .

Merkwaardig genoeg is er in heel de turbulente geschiedenis van ons werelddeel, waarin legio bondgenootschappen een rol hebben gespeeld, slechts een enkel voorbeeld te vinden van een op overeenkomstige leest geschoeid verbond dat een langer leven is beschoren geweest. Zo'n verbond van autonome staten, die zich verplichtten tot het verlenen van militaire bijstand aan hun medeleden die onverhoopt zouden worden aangevallen, droeg in de oude Griekse geschiedenis de naam van *symmachie*. Gewoonlijk hadden dergelijke symmachieën een defensieve doelstelling, maar in enkele gevallen kon die soms worden uitgebreid tot offensief optreden. Doordat zwakkere staten zich bij voorkeur schaarden om een krachtige leider — de zogeheten *hègemoon* — was het bepaald niet verwonderlijk als deze zijn machtspositie ging misbruiken en de oorspronkelijk toch volledig autonome bondgenoten begon te beschouwen en behandelen als maakten zij deel uit van zijn eigen rijk. Een dergelijke situatie heeft zich bijvoorbeeld ontwikkeld in de, aanvankelijk tegen de Perzische macht ter zee gerichte, Delisch-Attische Zeebond (478-404 vC) waarin de Atheense hegemonie ertoe leidde dat de andere leden niet alleen werden onderdrukt maar soms zelfs met geweld werden verhinderd uit te treden uit het verbond. Op den duur was daar dientengevolge geen enkele sprake meer van enige vrijheid die de moeite van het verdedigen waard was. En toen het bondgenootschap formeel werd beëindigd doordat Athene in de Peloponnesische Oorlog ten val werd gebracht, werd dat door de partners eigenlijk als een

bevrijdingervaren. Het zou dan ook geen gelukkige keuze zijn indien dàt samenwerkingsverband uit de Oudheid zou worden uitverkoren om model te staan voor de hedendaagse Noordatlantische „zeebond". Een beter voorbeeld kan worden gevonden in de Tweede Attische Zeebond (378-338 vC) die eveneens door Athene werd opgericht èn gedomineerd maar waarin de autonomie van de leden veel minder in het gedrang kwam. In grote trekken bezien vertoont dat bondgenootschap veel overeenkomst met de NAVO: ook in de Tweede Attische Zeebond ging het om een defensief verbond van maritiem georiënteerde onafhankelijke staten tegen een steeds verder in westelijke richting opdringende expansionistische macht uit het oosten, in dat historische geval niet de Sovjet-Unie maar Perzië. Een duidelijk verschil is er echter wel: de Attische symmachie heeft wel degelijk oorlog moeten voeren; de NAVO daarentegen is erin geslaagd haar doelstelling vooralsnog te bereiken en géén oorlog te voeren.

Dat welslagen van het op de preventie van oorlog gerichte bondgenootschappelijke beleid — althans, tot dusverre — zou eigenlijk bijna vanzelfsprekend rechtvaardigen dat het zevende lustrum van onze twintigste-eeuwse symmachie verdient te worden gevierd met klaroengeschal en tromgeroffel: dat niet alleen de vrede maar ook de vrijheid kon worden gewaarborgd voor zowel de leden van de alliantie als een aantal externe belanghebbenden mag gevoeglijk worden beschouwd als een reden tot vreugdebetoon waarvoor de vrije mens ten rechte dagelijks de — eigen! — vlag in top zou mogen hijsen. Daartegenover staat evenwel dat het raadzaam is niet al te uitbundig te zijn. Enerzijds omdat de hierboven tot uitdrukking gebrachte slag om de arm — „tot dusverre" — in herinnering brengt dat men geen hei moet roepen voor men over de brug is, en anderzijds omdat het succes van de NAVO helaas niet heeft kunnen verhinderen dat zich in de loop van de tijd tal van barsten en breuklijnen hebben gemanifesteerd die de cohesie ernstig hebben bedreigd en soms zelfs geschaad. Daarbij zij evenwel aangetekend dat het nooit de bedoeling is geweest dat de leden hun eigen identiteit zouden prijsgeven of de eigen soevereiniteit opofferen: het streven naar integratie op een dergelijke basis werd gaarne overgelaten aan hen die de Europese eenwording bepleiten; alleen in de militaire sector wenste de NAVO een zekere mate van integratie — tot nu toe echter niet met veel succes. Bedenkelijker is momenteel dat de samenhang wordt verstoord doordat verschillende bondgenoten eensdeels van de aangewezen leider — de Verenigde Staten van Amerika — verwachten dat deze alles doet wat eertijds de *hègemoon* deed, maar anderdeels onwillig zijn een noodzakelijke bijdrage te leveren voor het herstellen van het essentiële machtsevenwicht waarmee de preventie van oorlog staat of valt.

Het zou een zeer goede zaak zijn als het besef dat de vijfendertigjarige NAVO in stand dient te blijven, *omdat er geen ander alternatief voor is dan een onafwendbare finlandisering*, juist in deze dagen zou leiden tot een hernieuwde bereidheid de offers te brengen die onontbeerlijk zijn voor hetgeen onze symmachie beoogt: een beter verjaardagsgeschenk is nauwelijks denkbaar!

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

Op *maandag 14 mei 1984* te 19.30 uur houdt de vereniging voor leden en introducé(e)s een bijeenkomst in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag, waar ritmeester J. R. C. C. M. Mulder en kapitein van de verbindingsdienst A. V. C. M. van Nassau, cursisten HMV 83-85, een inleiding zullen houden over

Midden-Amerika, brandhaard voor de jaren '80?

Na de voordracht wordt, als gebruikelijk, gelegenheid tot discussie geboden. (In aansluiting op de discussie vindt de jaarlijkse algemene ledenvergadering plaats.)

Introductie: d.t.v. de secretaris, Ikol W. F. Anthonijsz, Frederikkazerne, gebouw 110, Postbus 90701, 2509 LS Den Haag (tel. tijdens diensturen (070) 73 24 33).